

Jelenségnaptár

2005. május (JD 2 453 492–522)

A bolygók láthatósága

Merkúr. Helyzete megfigyelésre kedvezőtlen. Mindössze fél órával kel a Nap előtt.

Vénusz. A hónap közepétől egyre jobban látható az esti szürkületben a nyugati látóhatár közelében. A hó elején fél órával, a végén másfél órával nyugszik a Nap után. Fényessége $-3^m,9$, fázisa 0,99-ről 0,96-ra csökken.

Mars. A hajnali égbolton látható az Aquarius csillagképben. A hó elején két órával, a végén három órával kel a Nap előtt. Fényessége $0^m,5$, látszó átmérője $7'',2$, mindkettő növekszik.

Jupiter. Az éjszaka nagy részében megfigyelhető a Virgo csillagképben. A hajnali órákban nyugszik. Fényessége $-2^m,3$, látszó átmérője $42''$.

Szaturnusz. Az esti órákban látható a Gemini csillagképben. Késő este nyugszik. Fényessége $0^m,2$, látszó átmérője $17''$.

Uránusz, Neptunusz. Éjfél után kelnek. Az Uránusz az Aquarius, a Neptunusz a Capricornus csillagképben látható, a hajnali égen.

A hónap mélyég-objektumai: az M81 csoport

Az M82 galaxis a „nagy zabású” M81 galaxissal alkot rendszert. A két galaxis korábbi megközelítésének hatására az M81-ből jelentős mennyiségű csillagközi anyag áramlik az M82-be; a kisebb galaxis magvidékén igen heves csillagontást idézve elő. A csillagkeletkezés hatására kifúvódik a csillagközi anyag, ezért a galaxis magvidékét porgallér övezi, amelynek fényelnyelését vizuálisan is jól látni. Ez a gáz a rádiótartományban is erősen sugároz, amit már 1953-ban fölismertek (H. Brown). A csillagontással is összefügg, hogy infravörösben az M82 az ég legfényesebb galaxisa. A közelmúltban a HST segítségével vizsgálták meg az M82 100 fiatal

Holdfázisok

01. 06:24 UT	utolsó negyed
08. 08:45 UT	újhold
16. 08:56 UT	első negyed
23. 20:18 UT	telehold
30. 11:47 UT	utolsó negyed

Mira és SRA maximumok

Csillag	Max.	Térkép
02. RT Lyr	10,1	VA 16
05. RR Cep	10,2	VA 16
05. V Cas	7,9	VA 5
08. S Cyg	10,3	VA 10
09. S Ori	8,4	VA 4
10. T Vir	9,6	VA 13
11. T Cas	7,9	VA 10
11. T Cam	8,0	VA 11
12. S Sex	9,1	VA 12
12. T Sgr	8,0	VA 15
13. R Tri	6,2	VA 5
13. RR Peg	9,2	VA 9
15. R Lyn	7,9	VA 4
17. T CVn	9,6	VA 10
17. R Vul	8,1	VA 4
20. R Lib	10,3	
21. S UMi	8,4	VA 3
21. RS Her	7,9	VA 6
22. R Leo	5,8	VA 14
22. X Peg	9,4	VA 16
24. W Peg	8,2	VA 12
28. RS UMi	9,0	VA 11
28. R Del	8,3	
28. SZ And	9,8	VA 9
29. S Lib	8,4	
30. RT Cyg	7,3	VA 5

gömbhalmazát. Ezek talán szintén a csillagotás hatására jöttek létre „szinte napjainkban”, mintegy 600 millió évvel ezelőtt.

Az M81 csoporttólünk 12 millió fényévre helyezkedik el, az M81 és M82 fényes, nagyméretű, kifejezetten könnyű „célpontok”. Az M82 megfigyelésekor gondoljunk arra, hogy a hasonló heves folyamatokba torkolló galaxis-ütközések legközelebbi példányát szemléljük. A rendszer harmadik fényes tagja az NGC

Név	RA	D	Típ.	m	méret (")
NGC 2366	07 28,9 +69 13	Ir+		10,91	7,3x3,5
NGC 2403	07 36,9 +65 36	Sc		8,39	17,8x11,0
PGC 23521	08 23,9 +71 02	I?		16,5	1,3x0,7
UGC 4305	08 18,9 +70 43	Ir+		10,75	7,6x6,2
UGC 4459	08 34,1 +66 10	Ir+		14,38p	1,7x1,3
UGC 5139	09 40,5 +71 11	Ir+		12,94	3,5x3,0
NGC 2976	09 47,3 +67 55	Scp		10,15	4,9x2,5
M81	09 55,6 +69 04	Sb		6,93	25,7x14,1
M82	09 55,8 +69 41	Pec		8,41	11,2x4,6
UGC 5336	09 57,5 +69 03	Im		15,5	1,2x0,5
NGC 3077	10 03,3 +68 44	E2p		9,85	4,6x3,6
UGC 55423	10 05,5 +70 22	Ir+		14,94p	1,2x0,9
IC 2574	10 28,4 +68 25	S+		10,56	12,3x5,9

3077 elliptikus galaxis, amely szintén részt vesz az M81 és M82 kölcsönhatásában, bár vizuális tartományban ennek látható jelei nincsenek. Közepes észlelhetőségű spirálisok az NGC 2976, IC 2574; a rendszer tagjait a táblázat foglalja össze. (SzMgy)

A hónap kettőscillaga: a γ Crateris

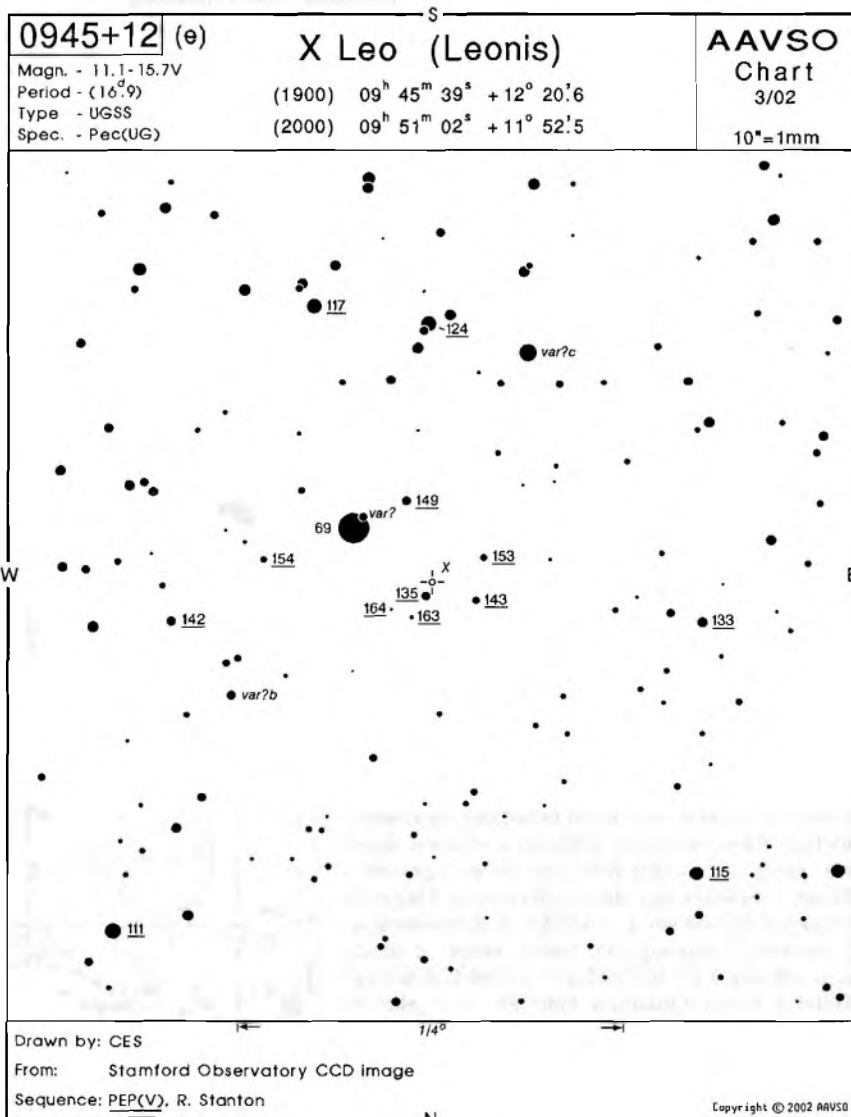
A Corvus trapézától nyugatra a Crater egyike azon csillagképeknek, melynek 4^m-s csillagai valóban nevének megfelelő alakot mintáznak. A γ jelzésű csillagot kettősként a HJ 840 névvel illetik (John Herschel, 1792–1871), ám első mérése 1877-ből származik ($S=5''2$, $PA=98^\circ$). Valószínűleg a csillag fényessége az oka, hogy 8^m-s társáról sem a Guide-ban, sem a Tycho-2 katalógusban nem található adat. Maga a terület déli fekvése és a nappal tavaszi gyors hosszabbodása miatt este szinte csak április–május során figyelhető meg. Talán ez is magyarázza, hogy archívumunkban nincs hazai észlelés a párról, de érdekes módon a WDS szerinti utolsó mérés is 37 évvel ezelőtt történt ($5''3$, 94°)! Pedig figyelemre érdemes pár, ugyanis a főcsillag 84 fényévnyi távolsága következtében jelentős sajátmozgású: tíz évenként kerek 1"-et mozdul nyugat felé. Hogy ezt a WDS adatai nem mutatják, azért van, mert a társnak is hasonló az elmozdulása, vagyis cpm (common proper motion) párral van dolgunk.

A hónap kettőscillagának beküldött észleléseit egyrészt a kettosok.mcse.hu honlap önálló szekciójában fogjuk közölni, másrészt lehetőség szerint a Meteorban is, ezért a következő hónap 6-ai beküldési határidő szigorú betartása szükséges. (Vsk)

A hónap változócsillaga: az X Leonis

A tavaszi ég „kellemes” törpe nívója az R Leo-tól alig 2–3 fokra található X Leonis. Noha minimumában 16 magnitúdó alá csökken a fényessége, azaz kizárólag CCD-s és ténylegesen nagytávcsöves (>40 cm) vizuális észlelők kiváltsága a csillag detektálása, meglepően szabályosan ismétlődő kitéréseiben rendszeresen megközelíti a 12 magnitúdót. Ilyenkor már 8–10 cm-es műszerekkel is észlelhető a kitérés. Két maximuma között átlagosan mindössze 17 nap telik el, azaz havi két kitéréssel a nagyobb aktivitású törpe nívók közé tartozik. Ennek megfelelően mindennapos észlelése 20–30 cm-es műszerekkel kiváló éjszakai szórakozást jelent. Megtalálását nagy-

mértékben megkönnyíti az alig 5 ívpercre található 21 Leo, ami 6^m,9-s fényességével a legegyszerűbb atlaszokban is könnyedén azonosítható, ugyanakkor „fényözöne” miatt célszerű minél nagyobb nagyítással észlelni az X Leo-t és környezetét. A közeli 135-ös öh-val különösen óvatosan kell bánni, ugyanis az idők során több ál-X Leo észlelés kapcsolódott hozzá téves azonosítás eredményeként. (Ksl)

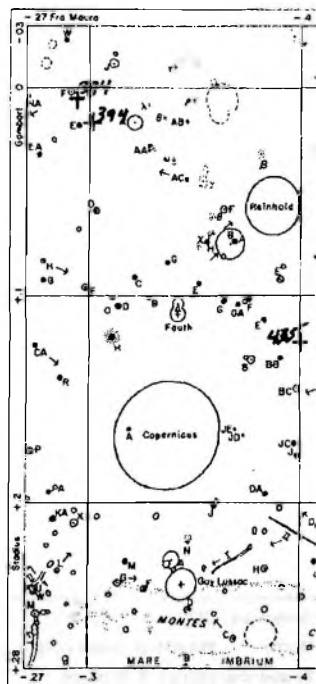

Észleljük a Holdat!

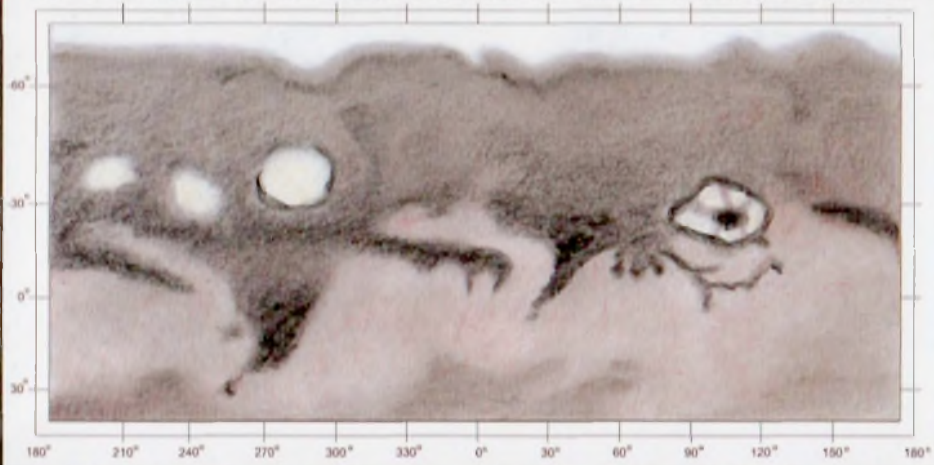
Tengerek szabad szemmel: Akár távcső nélkül is érdekes észleléseket végezhetünk, és ez jó bevezetést jelent a holdfázisok és a libráció megismeréséhez. Rajzoljunk egy 30 mm átmérőjű körnek megfelelő holdkorongot, hogy azon hogyan látszanak a „tengerek” (medencék) és a többi sötét és fényes alakzat. Ne várjuk meg, amíg teljesen besötétedik, hanem közvetlenül napnyugta után, még szürkületben végezzük a rajzolást és természetesen írjuk is le az alakzatok látványát. Egy egyszerű áttekintő holdtérkép is megfelelő a nagyobb alakzatok azonosításához. Igyekezzünk minél több kisebb sötét és fényesebb alakzatot észrevenni, valamint a terminátor „alakját”, azon a kis kidudorodásokat, öblöket, fényességváltozásokat rögzíteni.

A Mare Crisium alakja különböző librációkkor. Érdekes program szabad szemmel és binokulárral követni a holdkorong keleti pereméhez közel látható Mare Crisium alakjának változását, és helyzetének távolságát a peremtől. Erős keleti hosszúságú libráció időszakában szabad szemmel is távolabb látható a medence elliptikus sötét foltja a peremtől, erős pozitív hosszúsági librációkor a peremhez közel látható, alakja egyre elnyúltabb. Binokulárokkal is jól megfigyelhetők ezek a változások, valamint nem csak maga a Mare Crisium peremhez viszonyított változása, hanem a keleti peremhez közeli további „tengerek” és peremközeli kráterek is észlelhetők a keleti librációkor (Mare Marginis, Mare Smythii, Mare Undarum, Mare Spumans). Természetesen a holdfázis, a megvilágítási helyzet is befolyásolja a látványt. (Koc)

Gay-Lussac, Rima Gay-Lussac. Gyakori, hogy a nagyméretű, feltűnő, jól ismert holdkráterek környezetében kisebb méretű, de érdekes alakzatok is találhatóak, melyek nem kapnak olyan figyelmet, mint feltűnő társuk. Ilyen a most észlelésre ajánlott Rima Gay-Lussac is. Könnyű megtalálni, hiszen a holdkorong egyik legfeltűnőbb kráterétől, a hatalmas, 93 km átmérőjű Copernicustól alig 2/3 kráterátmérőnyire északra fekszik, a Montes Carpatius déli előterében. Maga a Gay-Lussac is feltűnő kráter (26 km átmérő), A és D jelű krátereivel szép együttest alkot. Falai viszonylag alacsonyak, belsejében kevés részlet figyelhető meg. Még kisebb 5–8 cm-es refraktoral is könnyen észlelhető, nagyobb távcsövekkel igyekezzünk minél több részletet észrevenni és azonosítani, leírni belsejében és környezetében. Kissé nehezebb a Rima Gay-Lussac észlelése, amely délnyugat felé futó rianás, egészen a Montes Carpatius egy déli nyúlványáig. Nagyobb műszerral belsejében az árnyékot is észrevehetjük, ha kedvező a napsugarak beesési szöge. A rianás azonosításához jól használható a mellékelt térkép-részlet a Lunar Quadrant Map-ből. A + jellel és számmal beírt jelek az ALPO hold-dóm katalógusa alapján a dómok pozícióit jelölik. Észlelésükkel a helyi napkelte vagy napnyugta idején próbálkozunk. (Koc)

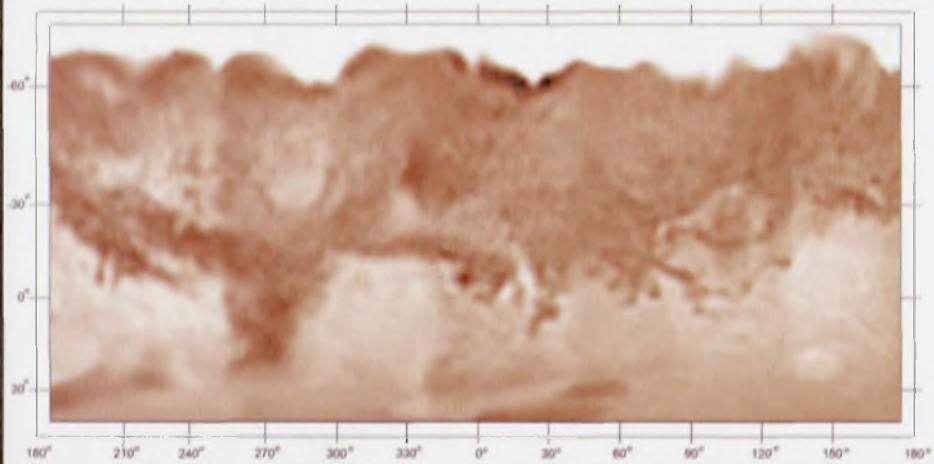

MARS 2003. - Az MCE Bolygóészlelő Szakcsoportjának vizuális észlelésekből összeállított Mars térképe - Hollósy Tibor

**Fent: a Mars vizuális észlelésekből összeállított térképe a 2003-as
oppozíció során készült hazai rajzok felhasználásával készült.
Lent: a Mars térképe Stefan Buda CCD-felvételei alapján
(készítette Hollósy Tibor)**

MARS 2003. - A térképet Stefan Buda képei alapján összeállította Hollósy Tibor - Magyar Csillagászati Egyesület Bolygóészlelő Szakcsoport

Leitzhungaria

Egyedülálló finanszírozási lehetőség!

Ingyenhitel: **0%** THM, ha az ár 50%-át
behuzeti, már haza is viheti a termékét!

SkyMaster 25x100	74 900Ft
vagy 32 450Ft önrész + 10 x 3250Ft	
Advanced 100/1000	89 900Ft
vagy 44 950Ft önrész + 10 x 4495Ft	
Ultima 8x56	79 900Ft
vagy 34 500Ft önrész + 10 x 3450Ft	
TAL-2 léptetőmotorral	149 900Ft
vagy 74 950Ft önrész + 10 x 7495Ft	

Kérje ajánlatunkat faxon vagy e-mailben.

*A fenti finanszírozási lehetőség nem minősül ajánlattevőnek.

Tel. (20) 96 59 171

Fax (1) 268 95 21

absz@leitz-hungaria.hu